

Con đường mới hiện đại hóa mô hình Trung Quốc và hình thái văn minh nhân loại mới

ThS. NGUYỄN TRỌNG ĐÔNG

Trường Đại học Kinh doanh và Công nghệ Hà Nội; Email: trongdong.nguyen@hotmail.com

Tóm tắt: Tổng Bí thư Đảng Cộng sản Trung Quốc trong □Bài phát biểu tại Hội nghị kỷ niệm 100 năm ngày thành lập Đảng Cộng sản Trung Quốc□ (ngày 1 tháng 7 năm 2021) đã chỉ ra: □Chúng ta đã kiên trì và phát triển chủ nghĩa xã hội với đặc trưng Trung Quốc, thúc đẩy sự phát triển hài hòa văn minh vật chất, văn minh chính trị, văn minh tinh thần, văn minh xã hội và văn minh sinh thái, sáng tạo nên con đường mới của hiện đại hóa mô hình Trung Quốc và hình thái văn minh nhân loại mới□ Đảng Cộng sản Trung Quốc đã đoàn kết và lãnh đạo nhân dân Trung Quốc trong việc khám phá sâu rộng về quy luật của hiện đại hóa cả lý thuyết và thực tiễn, và đã mở ra thành công một con đường mới hiện đại hóa mô hình Trung Quốc, mở ra một hình thái văn minh nhân loại mới.

Từ khóa: con đường mới hiện đại hóa, mô hình Trung Quốc, hình thái văn minh nhân loại.

1. Cơ sở lý luận của con đường mới hiện đại hóa mô hình Trung Quốc

Hiện đại hóa trong lý luận Mác - Ăngghen

Trong lời tựa cho cuốn □Tư bản□ Mác chỉ ra rằng: □Nước phát triển hơn về công nghiệp chỉ nêu lên cho nước kém phát triển cái hình ảnh tương lai của bản thân nước này mà thôi⁽¹⁾. Điều này là một lời nhắc nhở quan trọng về việc các quốc gia kém phát triển đang bắt kịp các quốc gia phát triển, Mác nhấn mạnh về vai trò của đại công nghiệp trong cải thiện năng suất và nâng cao mức độ phát triển kinh tế xã hội. Sự ra đời của động cơ hơi nước đã thực hiện được bước chuyển từ sản xuất thủ công sang sản xuất đại công nghiệp, từ đó dưới sự lãnh đạo của giai cấp tư sản, lực lượng sản xuất đã phát triển với tốc độ và quy mô chưa từng có. Cuộc cách mạng công nghiệp do tư bản phương Tây tiến hành đã làm cho lực lượng sản xuất của một quốc gia có sự cải thiện nhanh chóng, tạo nền tảng vật chất vững chắc cho quá trình hiện đại hóa. Vậy nên các quốc gia có nền kinh tế lạc hậu nên ưu tiên phát triển ngành công nghiệp để bắt kịp các nước tư bản phương Tây và đạt đến trình độ tiên tiến của thế giới. Khi tư bản tiếp tục mở rộng, để mở rộng tiêu thụ sản phẩm và có được nguồn nguyên liệu và lao động rẻ hơn, các quốc gia tư bản phương Tây đã bắt đầu mở rộng và cướp bóc thuộc địa, và các quốc gia kinh tế lạc hậu khác bị cuốn vào làn sóng hiện đại hóa thế giới. □Máy móc càng xóa bỏ mọi sự khác nhau trong lao động và càng rút tiền công ở hầu khắp mọi nơi xuống một mức thấp ngang nhau, thì lợi ích, điều kiện sinh hoạt của vô sản, càng dần dần ngang bằng nhau⁽²⁾. Việc sử dụng máy móc với quy

mô lớn đã dẫn đến tình trạng thất nghiệp lan rộng trong số công nhân, và mức lương lao động bị ép xuống, làm sâu sắc thêm sự bóc lột của tư sản đối với giai cấp vô sản. Mặc dù các quốc gia tư bản đã gây ra sự áp bức và bóc lột cho đông đảo giai cấp công nhân trong quá trình phát triển đại công nghiệp hiện đại hóa, điều này cũng là lý do tại sao Mác và Ăngghen đã chỉ trích chế độ tư bản và chủ nghĩa thực dân. Tuy nhiên, Mác và Ăngghen không phủ nhận nền tảng kinh tế của những thay đổi xã hội do đại công nghiệp mang lại cho sự phát triển hiện đại.

Mục tiêu cuối cùng của xây dựng hiện đại hóa xã hội chủ nghĩa là thực hiện được sự giải phóng và phát triển tự do một cách toàn diện cho con người. Mác và Ăngghen đã chỉ ra rằng, □Thay thế cho xã hội tư sản cũ với các giai cấp và những sự đối lập giai cấp của nó sẽ là một khối liên hiệp, trong đó sự phát triển tự do của mỗi người là điều kiện của sự phát triển tự do của tất cả mọi người⁽³⁾. Nhận thấy sức mạnh của khoa học công nghệ từ xu hướng hiện đại hóa, Mác và Ăngghen đã phác họa nên một bức tranh tổng thể về một xã hội tương lai với máy móc thay thế nhiều công việc nặng nhọc, giúp con người được giải phóng khỏi lao động. Trong tiến trình hiện đại hóa này, người dân đóng vai trò quyết định trong mối quan hệ xã hội và lực lượng sản xuất xã hội, và chỉ thông qua việc hiện đại hóa con người mới có thể thực sự thể hiện giá trị của xã hội hiện đại.

Về thiết tưởng con đường phát triển của xã hội phương Đông, C.Mác trong ba bài viết Thư gửi Ban biên tập tờ □Ký sự nước nhà□, □Thư gửi Vê-ra I-va-nốp-

na Da-xu-lích và Tuyên ngôn Cộng sản^[4] đã chỉ ra sự chênh lệch lớn về quyền sở hữu đất, hình thức sản xuất xã hội, và hệ thống quyền lực giữa các nước tư bản phương Tây và các nước kinh tế lạc hậu ở phương Đông, các quốc gia lạc hậu phương Đông này không phù hợp với con đường hiện đại hóa theo kiểu phương Tây. Trong *Những bản dự thảo trả lời thư của V.I.Da-xu-lích* (Bản dự thảo thứ ba)^[4], Mác chỉ ra rằng điểm chính của con đường hiện đại hóa của Nga là công xã nông thôn Nga có tính chất hai mặt của sở hữu công và sở hữu tư, do đó nó chỉ có hai lựa chọn, mọi thứ phụ thuộc vào môi trường lịch sử của nó. Điều này không chỉ mang lại sức sống, mà còn trở thành lực lượng giải thể công xã. Trong quá trình đi lên chủ nghĩa xã hội, Mác và Ăngghen chỉ ra rằng các quốc gia kinh tế và văn hóa lạc hậu có thể thực hiện thông qua cách mạng xã hội. Lịch sử đã chứng minh rằng Nga lãnh đạo Cách mạng tháng Mười để vượt qua chủ nghĩa tư bản và trực tiếp gia nhập hàng ngũ xã hội chủ nghĩa, và nhiều quốc gia sau đó đạt được độc lập quốc gia thông qua cuộc cách mạng. Do sự khác biệt về truyền thống và hiện thực lịch sử của từng quốc gia, không có mô hình hiện đại hóa có thể áp dụng chung. Những tư tưởng của Mác về sự phát triển của xã hội phương Đông đã cung cấp một cơ sở lý thuyết quan trọng cho việc xây dựng con đường hiện đại hóa ở các nước đang phát triển.

Con đường mới hiện đại hóa mô hình Trung Quốc

Trong lễ kỷ niệm 100 năm ngày thành lập Đảng Cộng sản Trung Quốc, Tổng Bí thư Đảng Cộng sản Trung Quốc Tập Cận Bình tuyên bố rằng: “Kiên trì và phát triển chủ nghĩa xã hội đặc sắc Trung Quốc, thúc đẩy phát triển hài hòa văn minh vật chất, văn minh tinh thần, văn minh xã hội, và văn minh sinh thái, mở ra con đường mới hiện đại hóa mô hình Trung Quốc, sáng tạo nên hình thái văn minh nhân loại mới.” Điều này chỉ rõ con đường mới hiện đại hóa mô hình Trung Quốc đã được nâng cấp lên một tầm cao mới - hình thái văn minh nhân loại mới, và đây cũng chính là một tuyên bố của Trung Quốc về hình thái của nền văn minh nhân loại, là sự khái quát mới nhất về thành tựu to lớn của chủ nghĩa xã hội đặc sắc Trung Quốc.

Con đường mới hiện đại hóa mô hình Trung Quốc về cơ bản có 5 đặc điểm nổi bật sau:

Thứ nhất, là con đường hiện đại hóa với quy mô dân số khổng lồ, được thúc đẩy từ thực tiễn phát triển xã hội xã hội chủ nghĩa đặc sắc Trung Quốc. Quy mô dân số khổng lồ là đặc điểm quan trọng của hiện đại hóa mô hình Trung Quốc. Là quốc gia đang phát triển

có dân số đông nhất trên thế giới, lẽ tất yếu, Đảng Cộng sản Trung Quốc là chính đảng lớn nhất trên thế giới và đóng vai trò quan trọng trong tiến trình thực hiện hiện đại hóa ở Trung Quốc. Ngay từ ngày đầu thành lập, Đảng Cộng sản Trung Quốc kiên trì con đường mưu cầu hạnh phúc cho người dân, mưu cầu sự phục hưng cho dân tộc Trung Hoa, mưu cầu hòa bình và phát triển cho nhân loại. Để đạt được hiện đại hóa với quy mô dân số khổng lồ cần đi từ thực chất hiện đại hóa con người. Trung Quốc tiến hành xây dựng hiện đại hóa, xét đến cùng chính là phải thực hiện hiện đại hóa con người, thúc đẩy toàn dân thực hiện phát triển tự do và toàn diện^[5] hiện đại hóa với dân số hơn một tỷ người^[6]. Lợi tức nhân khẩu khổng lồ được tạo ra bởi quy mô dân số khổng lồ vừa là cơ hội nhưng cũng đầy thách thức cho Trung Quốc trên con đường xây dựng hiện đại hóa.

Thứ hai, hiện đại hóa cho toàn thể nhân dân cùng giàu. Sự giàu có chung cho nhân dân là yêu cầu cơ bản của chủ nghĩa xã hội và là một đặc điểm nổi bật của hiện đại hóa mô hình Trung Quốc. Từ Đại hội XVIII, Đảng Cộng sản Trung Quốc đã dẫn dắt người dân đi đến thắng lợi trong cuộc chiến xóa đói giảm nghèo, xây dựng một xã hội khá giả toàn diện, mở ra một chương hoàn toàn mới trong việc chấn hưng nông thôn, và bước vào một giai đoạn lịch sử của sự nỗ lực vững chắc để thúc đẩy cùng giàu. Tổng Bí thư Đảng Cộng sản Trung Quốc Tập Cận Bình đã nhấn mạnh rằng, cùng giàu là sự giàu có cho toàn thể nhân dân, là sự giàu có về đời sống vật chất và tinh thần của quần chúng nhân dân, không phải là sự giàu có của một số ít người, càng không phải là chủ nghĩa bình quân, coi việc thực hiện toàn thể nhân dân cùng giàu là điểm mấu chốt căn bản, không ngừng mưu cầu hạnh phúc cho người dân, có như vậy mới chủ động thích ứng với những mâu thuẫn mới nảy sinh trong chủ nghĩa xã hội.

Thứ ba, hiện đại hóa mô hình Trung Quốc là hiện đại hóa với sự phát triển hài hòa giữa văn minh vật chất và văn minh tinh thần. Điều này đòi hỏi có một tư duy hài hòa, thúc đẩy sự hỗ trợ lẫn nhau và phát triển đồng bộ của hai nền văn minh. Tổng Bí thư Đảng Cộng sản Trung Quốc Tập Cận Bình chỉ ra rằng: “Chỉ khi xây dựng tốt văn minh vật chất và tinh thần, sức mạnh vật chất và tinh thần của đất nước đều được nâng cao, đời sống vật chất và tinh thần của nhân dân các dân tộc trong cả nước được cải thiện, thì công cuộc xây dựng xã hội chủ nghĩa có đặc sắc Trung Quốc mới có thể được đẩy mạnh đi lên một cách suôn sẻ^[6]. Do đó, sự

phát triển hài hòa của văn minh vật chất và văn minh tinh thần là cơ sở và tiền đề cho tiến bộ xã hội toàn diện, đây chính là ý nghĩa bản chất của hiện đại hóa mô hình Trung Quốc.

Thứ tư, hiện đại hóa mô hình Trung Quốc là hiện đại hóa của sự chung sống hài hòa giữa con người và tự nhiên. Điều này đòi hỏi có một tư duy hài hòa, thúc đẩy sự phát triển gắn kết giữa con người và tự nhiên. Trong Báo cáo trước Đại hội XIX của Đảng Cộng sản Trung Quốc, Tập Cận Bình nhấn mạnh rằng: [Con người và thiên nhiên là một cộng đồng cùng chung sự sống, nhân loại phải tôn trọng tự nhiên, thuận theo tự nhiên và bảo vệ thiên nhiên⁽⁷⁾, đây chính là mục tiêu phát triển bền vững và là một đặc điểm độc đáo của hiện đại hóa mô hình Trung Quốc, điều này khác biệt với hiện đại hóa phương Tây dựa trên sự tiêu hao tài nguyên để tạo ra của cải xã hội.

Thứ năm, hiện đại hóa mô hình Trung Quốc là quá trình hiện đại hóa đi theo con đường phát triển hòa bình. Điều này đòi hỏi có một tư duy hòa bình và thúc đẩy sự chung tay phát triển giữa Trung Quốc và thế giới. Kiên trì đi theo con đường phát triển hòa bình là tuân theo nguyên tắc cơ bản của Đảng Cộng sản Trung Quốc và là triết lý cốt lõi của hiện đại hóa mô hình Trung Quốc. Chủ nghĩa xã hội về bản chất là kiên trì hòa bình hữu nghị và hài hòa giữa các nước trên thế giới, vậy nên khát vọng của người dân Trung Quốc là xây dựng nên một cường quốc hiện đại hóa xã hội chủ nghĩa và kiên trì đi theo con đường phát triển hòa bình, quyết không theo chủ nghĩa khoa trương và chủ nghĩa thực dân, càng không muốn gây ra sự hỗn loạn cho thế giới.

2. Con đường mới hiện đại hóa mô hình Trung Quốc và hình thái văn minh nhân loại mới

Hình thái văn minh nhân loại mới được nêu ra trong quá trình sáng lập và phát triển của chủ nghĩa xã hội đặc sắc Trung Quốc, đó là một hình thái văn minh nhân loại mới phát triển trên con đường mới hiện đại hóa và được thúc đẩy tổng thể và phát triển toàn diện của văn minh vật chất, văn minh chính trị, văn minh tinh thần, văn minh xã hội và văn minh sinh thái, nó chứa đựng lý luận về phát triển hòa bình, dung nạp và tham chiếu lẫn nhau. Sự ngày càng hoàn thiện của con đường mới hiện đại hóa mô hình Trung Quốc chính là nền tảng để xây dựng hình thái văn minh nhân loại mới. Để xây dựng toàn diện nhà nước hiện đại hóa xã hội chủ nghĩa cần phải làm cho hệ thống hiện đại hóa đạt được hài hòa tổng thể, xây dựng văn minh trong từng lĩnh vực, mang lại điều kiện thuận lợi cho việc xây dựng văn

minh trên các lĩnh vực khác, và coi việc xây dựng văn minh trong các lĩnh vực khác như là một điều kiện.

Hiện đại hóa đại diện cho xu hướng phát triển của xã hội loài người kể từ Cách mạng Công nghiệp thế kỷ 18, là công cuộc chung của toàn thể nhân loại, là con đường tất yếu để đạt được dân giàu nước mạnh và nó là một xu thế, một hướng đi không thể đảo ngược. Các nước phát triển phương Tây phải cần đến 300 năm để đưa khoảng một tỷ người bước vào hiện đại hóa, đi lên con đường hiện đại hóa phương Tây và trong khoảng thời gian dài đó, mô hình phương Tây dường như trở thành mô hình duy nhất của hiện đại hóa. Thế nhưng, thực tiễn chứng minh rằng, hiện đại hóa không phải là độc quyền của số ít quốc gia, con đường đi đến hiện đại hóa có thể được lựa chọn, các quốc gia đang phát triển hoàn toàn có thể đạt được sự phát triển nhảy vọt, chung hưởng thành quả phát triển hiện đại hóa bằng cách đi theo con đường của riêng mình. Tổng Bí thư Đảng Cộng sản Trung Quốc chỉ ra rằng, không có một mô hình cố định cho con đường hiện đại hóa, phù hợp mới là con đường tốt nhất, không thể gò ép theo khuôn khổ. Mọi nỗ lực của mỗi quốc gia để tự chủ khám phá một con đường hiện đại hóa phù hợp với điều kiện quốc gia của mình cần phải được tôn trọng. Vì vậy, việc tự khám phá con đường hiện đại hóa không phải là mối quan hệ thay thế, mà là một mối quan hệ cùng tồn tại. Trung Quốc không bài xích hiện đại hóa phương Tây, mà là học hỏi kinh nghiệm hữu ích của con đường hiện đại hóa phương Tây, đúc rút bài học cho riêng mình. Xét về mặt hệ giá trị hiện đại hóa, điều này thể hiện tính bao dung lớn hơn của con đường hiện đại hóa mô hình Trung Quốc./.

(1) C.Mác và Ăngghen (2002), *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, T.23, tr.22.

(2) C.Mác và Ăngghen (2002), *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, H.2002, T.4, tr.607-608.

(3) C.Mác và Ăngghen (2002) *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, T.39, tr.264.

(4) C.Mác và Ăngghen (2002), *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, T.19, tr.596-603.

(5) Tân Hương Dương (2023), *Hiện đại hóa mô hình Trung Quốc*, Nguyễn Minh Hoàn dịch, Nxb. Lý luận chính trị, tr.93.

(6) Tập Cận Bình (2014), *Tập Cận Bình về quản lý đất nước Trung Quốc*, Nxb. Ngoại văn, T.1, tr.153 (tiếng Trung).

(7) Tập Cận Bình (2020), *Tập Cận Bình về quản lý đất nước Trung Quốc*, Nxb. Ngoại văn, T.3, tr.39 (tiếng Trung).